

Дорогі ветерани!

Від щирого серця вітаю вас з Днем ветерана!

Прийміть слова глибокої вдячності за багаторічну, самовіддану працю в ім'я України, за все добре, що вами зроблено для Державної прикордонної служби України та її майбутнього!

Цей день – чудова нагода подякувати тим ветеранам, які, поєднуючи службовий досвід з мудрістю, вміннями та знаннями, і сьогодні активно співпрацюють, надають допомогу у вихованні та навчанні

прикордонників. Це особливо важливо в непростий для нашої країни час.

Бажаю вам, дорогі ветерани, вашим рідним і близьким міцного здоров'я, добра, радості, довголіття і миру!

Нехай гарна доля, удача та любов завжди будуть вашими вірними супутниками на теренах життя!

Голова Державної прикордонної служби України генерал-полковник Віктор НАЗАРЕНКО

ПРО ЖИТТЯ ДЕРЖАВНОГО РУБЕЖУ

компетентно,
яскраво,
цікаво всім

читайте у газеті
«Прикордонник України»
та журналі «Кордон», передплата
на які не закінчується ніколи

Передплатний індекс:
газети – 61023, журналу – 48736

Прикордонник України

№ 36 (5530)

30 ВЕРЕСНЯ 2016 РОКУ

ЗАСНОВАНА У 1943 РОЦІ

ГАЗЕТА ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

■ ЕКСКЛЮЗИВ

4-5
стор.

Александр Вінніков:

«Після російської агресії проти України ми значно посилили рівень співпраці»

■ кордон за тиждень

Державний кордон України перетнуло
1,617 млн осіб
та **363 тис.** транспортних засобів

Затримано за незаконне перетинання
кордону **736** осіб,
зокрема **6** незаконних мігрантів

Вилучено
10 одиниць зброї
та **219** боєприпасів

Затримано товарів і вантажів,
що незаконно переміщувалися через
державний кордон, на **3,566 млн** гривень

коротко про головне

Мобілізовані збираються додому

Президент України Петро Порошенко підписав Указ про звільнення в запас військовослужбовців мобілізованих під час шостої хвили часткової мобілізації. Зокрема, у документі зазначається, що у запас будуть звільнені військовослужбовці Міністерства оборони, Міністерства внутрішніх справ, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби та Державної спеціальної служби транспорту, які відслужили встановлені строки військової служби в особливий період, та не виявили бажання продовжити службу у лавах ЗСУ чи інших силових відомствах за контрактом. Ці військовослужбовці в обов'язковому порядку будуть зараховані до оперативного військового резерву першої черги. Крім того, Глава Держави доручив Кабінету Міністрів забезпечити фінансування та вжити в межах повноважень інші заходи, пов'язані зі звільненням у запас визначеної категорії громадян. Звільнені у запас також мають бути забезпечені комплектом польової форми одягу за сезоном та харчуванням під час перебування додому.

Юрій ЗАНОЗ

Держава своїх не кидає

Президент України підписав Закон України «Про внесення змін до статті 9 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» щодо забезпечення рівності прав військовослужбовців на грошове забезпечення». Цим документом встановлюються правові підстави для проведення перерахунку грошового забезпечення сім'ям тих військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань і правоохоронних органів, які були захоплені в полон, або стали заручниками на території проведення АТО під час бойових дій з незаконними збройними формуваннями. Таким чином, згідно з новою редакцією Закону, за військовослужбовцями, захопленими в полон або заручниками, а також інтернованими в нейтральних державах або безвісно відсутніми, зберігаються виплати в розмірі посадового окладу за останнім місцем служби, окладу за військовим званням, надбавки за вислугу років, інших щомісячних додаткових видів грошового забезпечення постійного характеру та інші види грошового забезпечення з урахуванням зміни вислуги років та норм грошового забезпечення. Сім'ям зазначених військовослужбовців щомісячно виплачується грошове забезпечення, в тому числі додаткові та інші види грошового забезпечення, у порядку та в розмірах, що встановлюються Кабінетом Міністрів України. Водночас ці положення Закону не поширюються на військовослужбовців, які добровільно здалися в полон, самовільно залишили військові частини (місяця служби) або дезертирували. Крім того, дія цього Закону поширюється на правовідносини, які виникли до набрання ним чинності.

Сергій ПОЛЩУК

доручення Уряду

Володимир Гройсман: «На кордоні люди повинні відчувати, що про них дбають»

Прем'єр-міністр України Володимир Гройсман під час засідання Уряду доручив Державній фіскальній та Державній прикордонній службам до кінця року спростити систему проходження громадянами прикордонно-митного контролю на пунктах пропуску.

Андрій КУЧЕРОВ

«Я вимагаю спільний наказ: будь ласка, до Нового року переробить усю систему: прийшов прикордонник, взяв паспорт у людини, пішов зробив усю роботу. Митник підійшов до автомобіля, подивився, якщо потрібно, – і поїхали далі. Цей подвійний контроль нікому не потрібен. Давайте цю «совещину» забирати з системи обслуговування людей», – заявив Глава Уряду.

Володимир Гройсман також доручив керівництву Державної фіскальної служби та Державної при-

кордонної служби прозвітувати на засіданні Уряду у грудні про здійснені заходи в усіх пунктах пропуску через державний кордон з цього питання.

Крім того, Прем'єр-міністр України Володимир Гройсман поставив завдання навести порядок у пунктах перетину державного кордону та забезпечити комфортні умови для громадян. «Вимога моя до Державної фіскальної служби та Прикордонної служби. Сьогодні буде доручення головам адміністрацій, обласних і районних, на територіях яких є пункти перетину, – наведіть там порядок. Щоб люди відчували, що про них хтось вза-

галі дбає», – наголосив Володимир Гройсман.

Глава Уряду зауважив, що на українських митницях не передбачено жодних умов для громадян, які очікують своєї черги на проходження контролю. Він навів досвід інших

країн, де забезпечені чистота, вбиральні та медичні пункти. «У нас в чергах стоять живі люди. На митниці черги у будь-якій країні – звичайна справа. Але там є людські умови. У нас же – чистий безлад. Жодних умов», – додав Прем'єр.

міжнародна допомога

«Вакуленчук» перестане бути МОГИЛЬНИКОМ

Представники Трастових фондів Агенції НАТО з підтримки і постачання, Адміністрації Держприкордонслужби та Державного агентства України з управління зоною відчуження обговорили проміжні підсумки виконання проекту із захоронення радіоактивних відходів у рамках допомоги НАТО Україні.

Аліна ДАНИЛЮК

Цей проект передбачає ліквідацію та реабілітацію за кошти НАТО низки об'єктів, на території яких Збройними Силами колишнього СРСР у могильниках було захоронено радіоактивні відходи. Перший пілотний проект буде реалізовано на об'єкті прикордонного відомства «Вакуленчук», що на Житомирщині. Основні роботи розпочнуться вже найближчими днями. Загальна вартість проекту становить 950 000 євро. Загалом таких об'єктів на території нашої держави чотири.

Провідною країною в цій програмі є Німеччина, а іншими донорами Трастового фонду НАТО – США, Швейцарія та Люксембург.

Об'єкт «Вакуленчук» – це сумний спадок, який залишився нам із радянських часів. Правду кажучи, ми не знали, що робити з ним, поки не звернулися до структур НАТО. А зараз, завдячуючи допомозі наших

партнерів, ми можемо говорити про позитивне вирішення цієї проблеми, – наголосив начальник відділу з питань міжнародної технічної допомоги Адміністрації Держприкордонслужби полковник Вадим Івко.

Проект розпочато з січня 2016 року. Вже успішно реалізовано перший етап – обстеження та радіологічні дослідження. Другий та третій етапи перебувають у стадії виконання, плануються до завершення протягом поточного року. Наразі здійснюються заходи з підготовки майданчика для роботи, а початок польових робіт з вилучення радіоактивних відходів заплановано на кінець вересня 2016 року.

– Завдяки цьому проекту НАТО показало своє інше обличчя – як структура, що дбає про життя людей, адже важливо не допустити поширення радіоактивних відходів і вчасно їх ліквідувати, – підсумував керівник секції Трастових фондів Агенції НАТО з підтримки і постачання доктор Фредерік Пежо.

профспілки

Права працівників – на контролі

В Адміністрації Держприкордонслужби відбулася відеоконференція, під час якої було обговорено виконання Галузевої угоди між керівництвом Державної прикордонної служби України та Профспілкою працівників державних установ України на 2015–2017 роки.

Аліна ДАНИЛЮК

З доповідями виступили тимчасово виконуючий обов'язки директора Департаменту персоналу Адміністрації Держприкордонслужби полковник Сергій Сердюк і голова Профспілки працівників державних установ України Юрій Піжук. За результатами виступів присутні дійшли висновку, що загалом в органах охорони державного кордону виконуються всі норми Галузевої угоди та колективні договори. Проте є невирішені питання, пов'язані з відсутністю коштів у державному бюджеті у сфері оплати праці, охорони праці (атестація робочих місць) та охорони здоров'я. Зокрема, ведення соціального діалогу з профспілками ускладнює відсутність приміщень для профкомів. Також інколи

профспілку не інформують щодо проведення оргштатних змін, формування комісій з питань трудового законодавства.

– Діяльність профспілок буде ефективною лише за умови консолідації зусиль усіх громадських організацій відомства для більш активної співпраці у сфері контролю за дотриманням і практичним використанням законодавчих і нормативних актів в інтересах працівників, – наголосила голова Об'єднаної профспілкової організації Державної прикордонної служби України Антоніна Птиця.

Тому було вирішено постійно проводити координацію діяльності первинних профспілкових організацій та надавати їм відповідну правову допомогу й інформацію з усіх питань згідно з чинним законодавством та контролювати виконання вимог колективних договорів.

■ партнерська підтримка

Техніка порятунку

У Центральному клінічному госпіталі Держприкордонслужби України відбулася урочиста церемонія вручення прикордонному відомству двох сучасних реанімобілів від Федеральної поліції Федеративної Республіки Німеччина. У заході взяли участь Голова Державної прикордонної служби України генерал-полковник Віктор Назаренко та Надзвичайний і Повноважний Посол ФРН в Україні Ернст Райхель.

Володимир ПАТОЛА

Під час церемонії Ернст Райхель в урочистій обстановці вручив документи на автомобілі першому заступнику начальника Центрального клінічного госпіталю Держприкордонслужби – начальнику медичної частини полковнику медичної служби Вікторії Поплавській.

– Техніка, яку ми сьогодні отримуємо, – це найсучасніші «лікарні на колесах». В реанімобілях є усе необхідне для надання екстреної допомоги як на місці події, так і під час евакуації постраждалих, – наголосив Голова Служби генерал-полковник Віктор Назаренко. – Така допомога дає нам реальне відчуття того, що українці не залишилися сам на сам з агресором на шляху створення незалежної держави, яка поділяє європейські цінності. Упевнений, що ці автомобілі стануть своєрідною нагородою військовим медикам за врятовані життя та запорукою якіс-

ної допомоги тим, хто її потребує в екстремальних умовах.

У свою чергу, Надзвичайний і Повноважний Посол ФРН в Україні Ернст Райхель побажав прикордонникам міцного здоров'я та успіхів у справі з охорони державного кордону, а також запевнив у подальшій всебічній підтримці.

– Я дуже радий тому, що сьогодні ми маємо можливість відзначити один із кульмінаційних моментів нашої тісної співпраці з Державною прикордонною службою України. Ці два сучасні технічно оснащені реанімобілі повинні полегшити роботу прикордонним медикам. На жаль, надто багато ваших людей загинули у конфлікті на Донбасі. Тому цими словами та переданими реанімобілями ми висловлюємо свою солідарність, – наголосив Ернст Райхель.

У ході заходу було продемонстровано обладнання та комплекти медичних засобів, які використовуватимуться для надання екстреної допомоги та евакуації прикордонників. Їх вартість сягає понад 170 тисяч євро.

– Автомобілі мають гарний запас ходу, а також посилену підвіску. Особливі кріплення нош дозволяють обезпечити хворого від сильних струсів, якщо необхідно рухатися швидко поганими дорогами, – не приховує професійного задоволення начальник клініки анестезіології, реанімації та інтенсивної терапії госпіталю полковник медичної служби Анатолій Шляхтун. – Бортові розетки, у тому числі під 220 Вольт, дозволяють підключити будь-яке додаткове обладнання, а достатній простір, гарне освітлення роблять можливими навіть хірургічне втручання. Крім крісла-візка, нош та фіксаторів для транспортування постраждалих із різними пошкодженнями в машині повністю укомплектовані валіза і тактичний рюкзак для надання допомоги за межами автомобіля у важкодоступних місцях. Але,

власне, реанімобілями машини можна назвати завдяки переданому раніше німецькими колегами реанімаційному комплексу, який включає апарат штучної вентиляції легень, кардіомонітор та дефібрилятор. Виїзна бригада на таких машинах посилюється за необхідності вузькими спеціалістами: наприклад, анестезіологом, хірургом чи травматологом, і вони мають можливість працювати достатньо ефективно.

Варто зазначити, що минулого року прикордонники вже отримували від Федеральної поліції ФРН медичне обладнання на суму понад 100 тисяч євро, яким надалі було оснащено прикордонний санітарний гелікоптер, два медичних автомобілі та бронетранспортер. Вся ця техніка задіяна в зоні АТО і вже врятувала не одне життя захисників України. ■

■ гарячі будні

Белла «роззброїла» «Сітроєн»

У пункті пропуску «Гоптівка» під час прикордонно-митного оформлення автомобіля «Сітроєн», що прямував до Росії, спрацювала службова собака Белла, натренована на пошук наркотиків. У ході подальшого детального огляду транспортного засобу правоохоронці Харківського прикордонного загону виявили майже 80 пакунків з рослинною речовиною сіро-зеленого кольору. Вони знаходилися під обшивкою заднього лівого крила. Загальна вага зілля сягнула близько 12 кілограмів. Крім цього в автомобілі було виявлено два травматичні пістолети калібром 9 мм та 50 набоїв до них. Інформацію про ймовірне правопорушення, прикордонники отримали напередодні від колег зі Служби безпеки України.

Олександр ТРОХИМЕЦЬ

Браконьєри-«мільйонери»

Двох громадян України, які здійснювали незаконний вилов риби, прикордонники Бердянського загону виявили в акваторії Молочного лиману, що на Азові. На момент затримання порушники вже встигли вилловити та перенести у автомобіль значну кількість риби родини кефалевих – журавка, пеленгас, лобань. На місце виявлення браконьєрів з рибою прикордонники негайно викликали співробітників Державної екологічної інспекції та Національної поліції. За подальшим розглядом було встановлено, що браконьєри вилловили майже 1000 рибин, а сума нанесеного збитку державі оцінюється у понад 1,1 мільйона гривень. За даним фактом прикордонники направили повідомлення до поліції за ознаками злочину, передбаченого ч.1 ст.249 ККУ «Незаконне заняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом».

Неля ДОЦЕНКО

Дует із арсеналом

Неподалік пункту пропуску «Нові Трояни» прикордонники затримали двох жителів Одещини, які розпитували, як у незаконний спосіб потрапити до Молдови. Охоронців кордону про цей випадок повідомили місцеві жителі. Група реагування терміново перевірила інформацію та затримала двох громадян України на автомобілі «Ніссан». Під час перевірки автомобіля з українськими транзитними номерами прикордонники виявили мисливську рушницю з 24 набоями, револьвер під патрони «Флобер» з 8 набоями, спеціальний пристрій для відстрілу гумових куль «Форт-12Р» (зі стертим номером) з 24 набоями та електрошокер. Чоловіків, транспортний засіб та виявлену зброю передано представникам Національної поліції, а до Болградського відділення Ізмайльського відділу поліції ГУ НП в Одеській області направлено повідомлення про виявлення ознак вчинення кримінального правопорушення за ст. 263 ККУ «Незаконне поводження зі зброєю та боєприпасами».

Наталія ГУМЕНЮК

■ прикордонний контроль

ОКПП зустрічає хасидів

Щороку кінець вересня – початок жовтня – гаряча пора для персоналу ОКПП «Київ». Справа в тому, що в цей час до України прибувають тисячі паломників-хасидів. А в зворотному напрямку чартерні авіакомпанії перевозять організовані групи українських прочан, які відвідують Єрусалим. Таке сплескове збільшення пасажиропотоку та сама атмосфера масових заходів вимагають від вартових рубіжів особливої пильності та професіоналізму.

Зоряна ТКАЧУК

– Минулого року в пунктах пропуску ОКПП «Київ» державний кордон України перетнуло близько 50 тисяч паломників-хасидів і близько 10 тисяч українських прочан. Цього року очікується не менше, – пояснює ТВО начальника штабу ОКПП «Київ» підполковник Михайло Гриневич. – У «хасидській програмі» беруть участь практично всі авіаційні пункти пропуску, оскільки багато прочан подорожують самостійно, але левова частка контрольних операцій припадає на термінал «В» аеропорту «Бориспіль» та аеропорт «Київ» (Жуляни), куди

прибуватимуть організовані групи паломників. Попередньо очікується близько 300 чартерних рейсів до «Борисполя» та близько 50 – до «Жулян».

Слід зазначити, що в ОКПП «Київ» доволі ґрунтовно підготувалися до зустрічі єврейських прочан. Якщо в «Жулянах» штат відділу прикордонної служби практично повністю укомплектований в рамках проекту «Нові обличчя кордону» і підрозділ справляється з посиленням навантаженням самостійно, то в аеропорту «Бориспіль» довелось спеціально вводити в дію після тривалої консервації термінал «В». 20 вересня відбувся тестовий запуск систем терміналу. Крім наявного обладнання, в кабінах

паспортного контролю встановили нові технічні засоби прикордонного контролю. Особового складу не вистачає, тож зміни сформовані з військовослужбовців управління ОКПП та Мобільного прикордонного загону.

За окремим планом організовано чергування кінологів зі службовими собаками. Вони працюватимуть і під час огляду повітряного судна, і на маршруті руху пасажирів через термінали аеропорту, і в багажному відділенні.

Традиційно під час масових заходів намагаються заховатися серед натовпу правопорушники. Під час минулорічного хаджу інспектори ОКПП виявили двох пасажирів з чужими паспортами, одного – з під-

робленим, а четверо паломників намагалися перетнути кордон узгалі без паспортних документів, що, зрештою, свідчило швидше про певну інфантильність, ніж про злочинний умисел. Якщо інспектор в кабіні паспортного контролю сумнівається, до справи долучається відділення поглибленого вивчення паспортних документів. У їх складі – кваліфіковані експерти з багаторічним досвідом паспортної роботи. Вони перейняли досвід від колег іноземних прикордонних відомств. Перевершити цих спеціалістів, озброєних найкращою технікою світового рівня, неможливо.

І, звичайно, в умовах сьогодення необхідно враховувати можливість терористичної загрози, появу небезпечних злочинців тощо. Тому в пунктах пропуску постійно чергують бійці відділення силової підтримки та контролю транспортних засобів. Їх підготовка та екіпіровка дозволяє якісно забезпечувати додержання режимних заходів під час оформлення громадян, а у разі необхідності – здійснювати затримання.

– Персонал ОКПП працює у плановому режимі, готовий до будь-яких несподіванок. Хасидська програма традиційно супроводжується високим навантаженням і вимагає від особового складу максимального напруження та професіоналізму. Але ми готові до реагування на можливі кризові чи нестандартні ситуації – запевняє ТВО начальника штабу ОКПП «Київ» підполковник Михайло Гриневич. ■

Саміт НАТО, який відбувся влітку цього року у Польщі, дав новий поштовх відносинам України і Організації Північноатлантичного договору. У Варшаві Україна була єдиною державою-партнером Альянсу, з якою проводилася окрема зустріч за участю очільників країн НАТО. Ряд важливих рішень, прийнятих у Варшаві, стосувалися і самої організації. Зокрема, вони торкалися укріплення східного флангу Альянсу, посилення співпраці країн НАТО у кіберпросторі і сфері протиракетної оборони та активізації відносин з ЄС.

Чи готова НАТО в умовах радикальної зміни безпекового середовища ефективно протидіяти сучасним викликам і загрозам, а також про результати, які Україні приніс Варшавський Саміт ми говорили з головою Представництва НАТО в Україні Александром Вінніковим.

Спілкувалися
Сергій ЧЕРЕВАТИЙ,
Вадим КРУТІЙ,
Мирслав СМОЛЬНИЦЬКИЙ

– Експерти і представники мас-медіа прокоментували статтю цього Саміту НАТО «історичним». Пане Александер, скажіть, будь ласка, чи виправдала зустріч лідерів країн-членів НАТО сподівання, які на неї поклали і як можуть змінити світ ті рішення, що вони прийняли?

– Я думаю зараз світ кардинально змінився і безпекова ситуація також. НАТО має врахувати це і адаптуватися до цих змін. Два роки тому на саміті в Уельсі Альянс розглянув нові загрози, які постали на Сході та Півдні. Після цього ми вжили певних заходів у відповідь. Я гадаю, що найбільш важливим кроком, зробленим тоді, стало рішення реінвестувати кошти в нашу оборону.

Цього року у Варшаві ми визначилися з довгостроковою стратегією в контексті адаптації НАТО до нових викликів. Саме тому останній саміт був таким важливим. Рішення, прийняті у Варшаві, визнають та відображають, що подвійні виклики, які постали на Сході та Півдні, мають довготривалий характер. У Варшаві ми зробили дві головні речі.

Перше: ми вирішили посилити нашу оборону та здатність стримувати агресора, шляхом посилення Сил швидкого реагування Альянсу, зокрема, посилення Передових сил оборони, створення яких було затверджено ще на саміті в Уельсі. Ми також затвердили рішення щодо створення нових багатонаціональних батальйонів у східній частині Альянсу.

Друге: ми вирішили продовжити створення проєкції стабільності та безпеки за межами наших кордонів. Вказана ініціатива буде реалізовуватися головним чином шляхом співпраці з такими країнами, як Україна, а також іншими країнами – Молдовою, Грузією, країнами Близького Сходу та Північної Африки. Також це стосуватиметься нашої тривалої підтримки Афганістану. Таке проектування стабільності за кордонами Альянсу безпосередньо сприятиме безпеці країн-членів НАТО.

Саме прийняття цих двох рішень зробили Варшавський саміт важливим і, в певному сенсі, навіть історичним.

– Серед важливих рішень Варшавського саміту НАТО, яке Ви згадали, найбільш очікуваним було затвердження плану розгортання багатонаціональних батальйонів Альянсу у країнах Балтії та Польщі. Розкажіть детальніше про ці підрозділи, де саме вони будуть розташовані та які завдання виконуватимуть?

– Так, справді у Варшаві ми прийняли рішення щодо розгортання бойових тактичних груп батальйонного рівня в Естонії, Латвії, Литві та Польщі. Альянс називає це розгортання Передовою посиленою присутністю, адже підрозділи будуть розгорнуті на східному кордоні НАТО. Головною метою Передової посиленої присутності є проведення заходів стримування та демонстрація солідарності й рішучості Альянсу протидіяти спільній загрози.

Це рішення також має підтвердити, що нападник, який атакуватиме країну Альянсу матиме справу з багатонаціональним підрозділом, а не лише з силами оборони цієї країни. Головною метою є ще раз продемонструвати солідарність НАТО та стійкий трансатлантичний зв'язок. Ці бойові тактичні групи діятимуть в оперативному зв'язку з національними силами

■ Україна–НАТО

«Після російської агресії ми значно посилили

оборону та постійно перебуватимуть у країнах розгортання. Вони будуть підкріплені життєздатною довгостроковою стратегією. Ми визначили чотири країни, які очолять формування та забезпечать функціонування цих багатонаціональних батальйонів. Цими країнами є Канада (в Латвії), Федеративна Республіка Німеччина (в Литві), Великобританія (в Естонії) та Сполучені Штати Америки (в Польщі). НАТО також прийняла пропозицію Польщі щодо надання для потреб багатонаціонального штабу цього угруповання однієї з існуючих дивізій. Також я хотів би зазначити про рішення щодо розміщення в Румунії, на базі однієї з бригад, передової групи Альянсу для організації та забезпечення заходів постійної бойової підготовки.

– Пане Александер, багатонаціональні батальйони – це лише частина ширшого набору механізмів для гарантування безпеки членів Альянсу, про що, власне, і говорив Енс Столтенберг у Варшаві. Скажіть, будь ласка, які ще засоби готова задіяти НАТО, враховуючи рішення Саміту для стримування і попередження ймовірної агресії?

– Ще на саміті НАТО в Уельсі затверджено План дій щодо підвищення бойової готовності. Відповідно до цього плану було втричі збільшено Сили реагування НАТО і доведено їх чисельність до 40 тисяч. Крім цього, було створено Передові сили швидкого реагування у кількості п'яти тисяч військовослужбовців, які мають дво – максимум триденну ступінь готовності до дій за тривою. Ці заходи є відповіддю на загрози, які надходять зі сторони Росії та наших південних кордонів. Також у Варшаві ми вирішили створити 8 багатонаціональних штабів, які ми називаємо підрозділами для інтеграції військ (сил), що будуть розміщені в країнах на східному фланзі Альянсу. Їх завданням

буде сприяння в організації заходів підготовки та посиленні військ, їх швидкої інтеграції у випадку виникаючої загрози.

У рамках вдосконалення командної структури Альянсу ми довели до повної оперативної готовності штаб багатонаціонального корпусу в Польщі та розпочали створення штабу багатонаціональної дивізії в Румунії. По завершенні цих реорганізаційних заходів сили НАТО матимуть повний спектр спроможностей для проведення операцій за призначенням.

– 2016 року оборонні витрати країн НАТО збільшилися вперше після 2009 року, що, власне, і відображено в офіційному комюніке Варшавського Саміту. Скажіть, що підштовхнуло союзників переглянути свої оборонні бюджети?

– Я думаю, союзники розуміють, що модернізація наших оборонних спроможностей вимагає значних інвестицій. На саміті в Уельсі ми вирішили зупинити урізання військових бюджетів, яке стало трендом протягом останнього десятиліття і, власне, там ми також вирішили слідувати вимогам Альянсу та довести видатки країн на оборону до двох відсотків від національного ВВП до 2024 року.

Минулого року, після багатьох років відмов, ми вперше побачили, що оборонні бюджети почали рости. Особливо це стосується декількох європейських членів НАТО та Канади, які збільшили власні видатки на оборону. Отже, ми зараз рухаємося у правильному напрямку. Вже нині ми маємо 5 країн, які відповідають вимогам НАТО і витрачають на оборону необхідні два відсотки від ВВП. Також 10 країн Альянсу відповідають ще одній вимозі й витрачають понад 20% свого оборонного бюджету на закупівлю сучасних озброєнь і військової техніки. Крім цього, окремі країни НАТО продовжують активно залучатися до місії та операцій Альянсу. Отже, ми перебу-

«Пресії проти України и рівень співпраці»

ваємо на правильному шляху і чітко розуміємо, що в безпеку слід інвестувати ще більше.

– **Питання створення армії Євросоюзу давно обговорюється як у політичних колах, так і в експертному середовищі. Александер, скажіть, будь ласка, чи означає підписання між НАТО і ЄС декларації про активізацію співпраці щодо забезпечення безпеки в Європі і спільній протидії безпековим викликам те, що Європейський Союз остаточно відмовився від ідеї створення власних Збройних сил?**

– Союзники по НАТО завжди вітають зусилля ЄС зі збільшення та розширення власних оборонних спроможностей. З іншого боку Альянс має добре функціонуючу та перевірену структуру і процедури, тому особливо важливо забезпечити тісну співпрацю між ЄС та Альянсом, яка дозволить взаємно доповнювати цим організаціям одна одну. Тісна співпраця є критично важливою ще й тому, що ані НАТО ані Європейський Союз не готові самостійно протидіяти сучасним і майбутнім викликам безпеки. Однак разом ці дві організації мають більшу кількість інструментів, які дозволять забезпечити безпеку наших країн. Тому особливо важливо, що ця взаємодоповнюваність знайшла своє відображення на саміті у Варшаві, де вперше в історії було підписано декларацію між НАТО та ЄС. З боку НАТО її підписав Генеральний секретар Столтенберг, а з боку ЄС голова Європейської ради Дональд Туск та Єврокомісії Жан Клод Юнкер. У цій Декларації узгоджено посилення співпраці за конкретними напрямками, зокрема, протидії гібридним загрозам, у тому числі розширенні співпраці в кібернетичній галузі, морській сфері та проведенні спільних навчань. Також останнє в переліку, однак не за змістом, це розбудова оборонних спроможностей наших східних сусідів, включаючи Україну.

– **З огляду на постійні провокації Росії біля кордонів країн НАТО, (для прикладу можна взяти нещодавні «показові» патрулювання російських кораблів і підводних човнів у виключній економічній зоні біля кордонів Латвії) посилення та розвиток військово-морської складової Альянсу виглядає логічним. Скажіть, будь ласка, за рахунок чого відбувається це посилення, які операції планує НАТО, і як Альянс співпрацюватиме з ЄС для протидії терористичній загрозі та боротьби з нелегальною міграцією?**

– У рамках нашої співпраці з Європейським Союзом ми в даний час відпрацюємо новий набір механізмів, який дозволить визначити, хто і чим займатиметься і за що відповідатиме у час кризи. Ми посилюємо нашу співпрацю в регіоні Середземного моря, головним чином через підвищення рівня обміну інформацією, що дозволить більш ефективно протидіяти нелегальній еміграції. Ми підвищуємо наші спроможності шляхом збільшення кількості спільних, взаємопов'язаних навчань.

Сьогодні ми зіткнулися з новими викликами безпеки як у Середземноморському регіоні, так і Північній Атлантиці. Обидва регіони мають для нас стратегічне значення. Ми спостерігаємо, як Росія продовжує нарощувати свою військову присутність у цих регіонах. Тому ми вважаємо, що заходи зі зменшення ризиків і прозорість мають запобігти ескаляції напруженості в обох регіонах. Хотів би зазначити, що ми також продовжуємо співпрацювати і з країнами-партнерами, які не належать до ЄС, з метою вироблення спільних підходів з подолання кризових ситуацій. У цьому контексті ми будемо продовжувати збільшувати свою присутність у військово-морській сфері та підвищувати рівень обміну актуальною інформацією в галузі безпеки.

– **НАТО вперше визнала «...кіберпростір у якості сфери здійснення операцій, в якій НАТО має захищати себе так само ефективно, як це робить в повітрі, на суші і в морі...». Поясніть, будь ласка, якою може бути відповідь Альянсу у разі кібератаки на будь-яку країну-союзника?**

– Так, справді у Варшаві очільники країн НАТО домовилися посилити спроможності та структури Альянсу в галузі протидії кібернетичним загрозам. Той факт, що кібернетична сфера визнана окремою оперативною площиною (доменом) на рівні з сухопутною, повітряною чи морською говорить сам за себе. Країни Альянсу наголосили, що докладатимуть ще більших зусиль для захисту нервової системи НАТО, як ще називають IT інфраструктуру. В сучасному суспільстві стійкість інформаційної системи до викликів є одним із фундаментальних стовпів безпеки. Тому прийняті в ході Варшавського саміту рішення повинні зміцнити нашу здатність захищати критично важливу інформаційну складову. Нам слід сфокусуватися не на моделюванні критичних ситуацій, які є доволі непередбачуваними, а на розвитку системи та засобів протидії викликам у сфері кібербезпеки. Ось чому НАТО узгодила розширення політики захисту кіберпростору та погодилася з необхідністю нарощувати спроможності з протидії загрозам. Ці кроки включатимуть як використання найновітніших технологічних здобутків, так і вдосконалення правової бази. Кожен із союзників є відповідальним за вдосконалення та розвиток власних спроможностей у галузі кібербезпеки. Також з метою підвищення рівня обізнаності експертів в галузі кібербезпеки, НАТО регулярно проводить спільні навчання на так званому кіберполігоні. У спільній Декларації зазначено про розширення співпраці з ЄС у цій галузі, адже ця загроза є спільною для обох організацій.

– **Ухвалений у Варшаві Комплексний план підтримки України доволі місткий. Відповідно до нього Україна отримує найбільшу в історії НАТО допомогу. Розкажіть, будь ласка, детальніше про схвалений пакет і в яких напрямках надаватиметься ця допомога?**

– Справді, Комплексний пакет допомоги, було затверджено під час засідання Комісії Україна–НАТО на рівні глав держав та урядів, що відбулося в рамках Варшавського саміту. Комплексний пакет допомоги має на меті консолідувати та розширити надання допомоги Україні. Він включає в себе як уже діючі проекти, так і зовсім нові ініціативи з питань надання допомоги та сприяння Україні. Близько 40 ініціатив, які реалізуються в 14 напрямках. Усі ці напрямки так чи інакше стосуються реформування сектору безпеки та оборони. Умовно Комплексний пакет допомоги можна розділити на два домени. Перший – це консультативна дорадча допомога та сприяння в просуванні реформ, а другий – це підтримка України в нарощуванні оперативних спроможностей для власного захисту та набуття стійкості протидіяти викликам.

Комплексний пакет допомоги включає в себе п'ять Трастових фондів, рішення щодо яких було прийнято ще на саміті в Уельсі. Крім цього, вже багато років функціонує Трастовий фонд з питань права.

Також до складу цього пакету увійшли програми, які вже тривалий час реалізуються Альянсом у рамках сприяння в розвитку окремих спроможностей в Україні, зокрема Програма професійного розвитку, Програма інтеграції та багато інших. Підготовлений Комплексний пакет допомоги має стати вичерпною відповіддю на комплексні загрози, які постали перед Україною.

– **Зрозуміло, що Україна отримала хоча й гіркий, але унікальний досвід протистояння одній із найпотужніших у військово-відносині країн світу. Як Ви вважаєте, бойовий досвід українських Збройних Сил використовуватиметься військовими країн НАТО?**

– Консультації і співпраця між НАТО та Україною тривають вже багато років. Робота ведеться в широкому спектрі питань. Говорячи про військову сферу, основна увага приділяється досягненню взаємосумісності військ. Це робиться для того, щоб забезпечити готовність українських підрозділів виконувати завдання разом з військами країн НАТО. Ми також співпрацюємо у військово-технічній галузі, в операціях з підтримки миру, в галузі планування заходів під час надзвичайних ситуацій, військово-

науковій галузі, у сфері публічної дипломатії. Звичайно, така співпраця передбачає двосторонній обмін досвідом і є вигідною для обох сторін.

Сьогодні в НАТО велика увага приділяється наданню допомоги Україні в досягненні цілей військової реформи. Нещодавно Україна приєдналася до нової ініціативи під назвою Партнерська взаємосумісність. Ця ініціатива народилася на саміті в Уельсі з метою збереження високого рівня взаєморозуміння та сумісності військ, які брали участь в операції Міжнародних сил сприяння безпеці в Афганістані. Крім цього, українські військові, включаючи представників керівного складу, мають змогу регулярно навчатися на курсах та брати участь у конференціях і семінарах, що проводяться в Коледжі НАТО в Римі та Школі НАТО в Оберамергау. Така співпраця, на нашу думку, дозволить Україні швидше реформувати власну систему військової освіти, зокрема в Національному університеті оборони України імені Івана Черняхівського у Києві. Що стосується надання сприяння Україні в досягненні взаємосумісності, то в даний час ефективно працюють дві програми НАТО. Це – Процес планування та оцінки сил (ППОС) та Концепція оперативних можливостей, які дають змогу використовувати методики планування Альянсу під час підготовки власних підрозділів і проводити оцінку їх готовності до дій за стандартами НАТО.

– **Пане Александер, Представництво НАТО в Україні робить доволі конкретні кроки, спрямовані на допомогу у реформуванні оборонного сектору, розвитку наукових програм і медіа проектів. Якщо можна, розкажіть про пріоритетні напрямки діяльності Представництва?**

– Альянс присутній в Україні багато років. 1997 року в Києві вперше відчинив двері Центр інформації та документації НАТО. 1999 року ми також відкрили Офіс зв'язку НАТО. Однак після російської агресії проти України ми значно посилили рівень співпраці. Наші офіси в Україні ніколи раніше не були такими завантаженими роботою, як сьогодні. Починаючи з березня цього року наші два офіси разом сформували Представництво НАТО в Україні, яке отримало повний дипломатичний статус для всіх працівників і програм. Разом наші два офіси відіграють важливу роль у наданні сприяння Україні в реформуванні сектору безпеки та оборони. Говорячи про Офіс зв'язку НАТО, я хотів би розповісти про три найважливіші напрямки роботи, або три наші пріоритети.

По-перше, це виконання класичних дипломатичних завдань. Ми залуцаємося до організації та намагасмося сприяти більшості візитів, як у Брюссель, так і з Брюсселю, високого та робочого рівня. Ми організуємо дуже багато заходів тут в Україні, і, відповідно, звітуємо про їх виконання в штаб-квартиру Альянсу.

Другим стовпом нашої роботи є консультативно-дорадча допомога. За останні два роки робота в цьому напрямку надзвичайно розширилася. Сьогодні більше 15-ти міжнародних експертів працюють в Офісі зв'язку НАТО і напряму контактують з українськими колегами з Парламенту, МЗС, РНБО, звичайно, з Міністерства оборони та Генерального штабу, а також СБУ, МВС та багатьох інших структур. Наші колеги з Центру інформації та документації НАТО прийняли радника з питань Стратегічних комунікацій, який допомагає Україні нарощувати спроможності в галузі СТРАТКОМУ.

І третій напрямок роботи – це реалізація програм технічної допомоги. Про деякі проекти я вже згадував сьогодні. Це, насамперед, п'ять Трастових фондів НАТО, про створення яких було оголошено на саміті в Уельсі. Я ще раз перерахую їх напрямки: логістика та стандартизація; управління та зв'язок; медична реабілітація; реформування системи кар'єрного росту; кібернетичний захист. Всі ці Трастові фонди підтримуються Офісом зв'язку НАТО.

Окрім того, на саміті НАТО у Варшаві було вирішено створити шостий Трастовий фонд, який опікуватиметься питаннями розминування та протидії саморобним вибуховим пристроям. Ми сподівасмося, що незабаром розпочнуться практичні заходи в рамках цього Трастового фонду. Ми також очолюємо роботу й по інших програмах професійного розвитку та перепідготовки. ■

■ міжнародне право

На окупантів чекають суди

Як не парадоксально це звучить, але найбільший експортер газу в Європі банально краде його в Україні. Мова йде про захоплення та використання українських газових родовищ, які разом із Кримським півостровом Росія нахабно привласнила у 2014-го року. Наразі перспектива вирішення цього питання знаходиться у площині міжнародного арбітражу. Як показує світова практика, щоб виграти суд такого високого рівня, необхідно мати переконливу базу доказів. І, крім документів, одним із красномовних аргументів має стати практична фіксація добування українського газу на вкрадених окупантами вітчизняних платформах. Тому, щоб зібрати відповідні факти та зафіксувати свідчення окупантів у Чорному морі, прикордонники разом із міжвідомчою групою експертів вийшли на одному з кораблів Морської охорони в район розташування газових родовищ.

Мирслав СМОЛЬНИЦЬКИЙ
Андрій КУЧЕРОВ

КРАДІЖКА БУЛА СПЛАНОВАНА

«У березні 2014-го року першими нелегітимними постановами Верховної Ради анексованого Криму стали проголошення незалежності та енергетичне питання. Як наслідок – незаконний перехід майна юридичної особи «Чорноморнафтогаз», яке належить українській державі, у власність Криму» – коментує ситуацію керівник «Державного акціонерного товариства «Чорноморнафтогаз» Світлана Нежнова. – Згідно з цим нікчемним рішенням все майно української державної компанії, яким є «Чорноморнафтогаз», перейшло у власність окупованого Криму. Захоплюючи півострів, агресор чудово усвідомлював, що Крим енергетично залежний від материкової України. Тому від початку анексії всі сили окупаційної влади були кинуті на захоплення не тільки території, а й джерел їхнього забезпечення та підтримки. Це і родовища, котрі знаходяться на континентальному шельфі, і з яких можна добувати газ на власну користь.

За словами Світлани Нежнкової, «Чорноморнафтогаз» – найбільший актив, втрачений після анексії Криму. «І сьогодні проводиться щоденний видобуток з українських надр газу, який належить українському народові» – підсумовує керівник української державної компанії.

ПРИКОРДОННИЙ СЕГМЕНТ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Фактично історія розпочалася 17 липня нинішнього року. Цього дня Держприкордонслужба офіційно заявила про порушення Росією норм міжнародного морського права. Так 16-17 липня кораблем Морської охорони Держприкордонслужби у взаємодії з літаком Військово-Морських сил було виявлено та задокументовано факт відбуксирівання самопідійомної бурової установки «Сиваш» з рейду порту населеного пункту Чорноморське (тимчасово окупована територія АР Крим) в район Голіцинського газового родовища, розташованого у виключній (морській) економічній зоні України.

– Державна прикордонна служба в межах своєї компетенції відстежує незаконні дії російського агресора, який здійснює незаконну промислову діяльність в українській виключній (морській) економічній зоні України. За результатами своїх спостережень ми інформуємо керівництво держави – підкреслює перший заступник Голови Державної прикордонної служби генерал-лейтенант Василь Серватюк.

Щоб зібрати доказову базу та зафіксувати свідчення окупантів у Чорному морі, був спланований вихід у виключну (морську) економічну зону. Корабель Морської охорони «Поділля», на борту якого знаходилася міжвідомча група, вийшов у район Каркінітської затоки із метою висвітлення надводної обстановки в Голіцинському і Одеському газових родовищах. Під час перебування в районі патрулювання морські прикордонники кілька разів зв'язувалися з керівниками, які працюють на платформі, що добуває газ. У ході розмов, які фіксувалися, українська

сторона отримала цінну інформацію, щодо належності робітників та за чийм дорученням вони працюють.

– Візуально в бінокль ми бачили людей, які знімали показники з апаратури, що фіксує видобутий газ. Дії персоналу платформи чітко вказують, що вони працюють згідно з технологічним регламентом, – коментує побачене з корабля начальник департаменту «ДАТ «Чорноморнафтогаз» Віталій Засць. Як фахівець газодобувної справи він додає, що на даному етапі Україна втрачає приблизно 3 млн. метрів кубічних газу за добу. Левова частка цієї крадіжки припадає на Одеське газове родовище, яке фактично забезпечує половину споживання Автономної Республіки Крим.

РЕАКЦІЯ АГРЕСОРА

Такі дії української сторони не залишилися поза увагою окупантів. Після кількох годин патрулювання внутрішніх вод України прикордонним кораблем «Поділля» нервова реакція Росії наочно була продемонстрована. У небі з'явився російський військовий літак. Бомбардувальник СУ-24 проносився на висоті до 50 метрів над українським кораблем та робив бойові заходи, імітуючи початок атаки. Підтягнулися у район подій і сторожовий корабель «Сметливий» та корабель-розвідник «Приазовье». Їх дії теж було важко спрогнозувати.

Розуміючи небезпеку, «Поділля» покинув дану ділянку Чорного моря та направився в напрямку району Одеського родовища. Проте на зв'язок до українських вартових рубежів вийшов «Сметливий» і офіційно попередив, що

буде здійснювати навічання з іншим російським кораблем. Іншими словами, росіяни у звичній нахабній манері дали зрозуміти, що будуть перешкоджати прикордонному кораблю підійти до бурової платформи «Таврида», яка знаходилася неподалік.

За фактом агресивних дій російської сторони у відкритому морі відносно корабля Морської охорони, Адміністрація Служби доповіла керівництву держави, а також поінформувала Міністерство оборони, Генеральний штаб, Міністерство закордонних справ та зацікавлені правоохоронні органи.

Нічого нового в цих діях українська сторона не бачить. Від початку агресії кремлівська влада показує нові й більш витончені методи ведення так званої «гібридної війни». Однак вже здобута інформація – на вагу золота і є переконливим свідченням піратських дій Росії.

Крім того, необхідно згадати, що 2011 року держпідприємство «Чорноморнафтогаз» придбало дві глибоководні бурові платформи за \$ 400 млн кожно. 2014 року, коли Крим анексували, обидві вишки перейшли під контроль Росії. При цьому, вони залишалися на Одеському родовищі, яке набагато ближче до материкової частини України, ніж до півострова. Однак, 14 грудня минулого року Росія відвела ближче до півострова Крим бурові установки В-312 і В-319, які після анексії залишилися на Одеському газовому родовищі. Вишки «Петро Годованець» і «Незалежність» перемістилися за наказом «глави» окупаційної адміністрації півострова Сергія Аксьонова. Таке рішення ухвалили нібито у зв'язку зі складною міжнародною ситуацією. Насправді екстрена евакуація бурових установок «Чорноморнафтогазу» у російські територіальні води під військовим конвоєм пов'язана з ризиком їхнього арешту за позовом «Нафтогазу України».

ПЕРЕМОГА КУЄТЬСЯ В СУДАХ

– Ми провели низку консультацій з фахівцями міжнародного та морського права і розробили певний алгоритм дій щодо збору доказової бази. І, завдячуючи співпраці з прикордонною службою, організували спеціальну операцію по збору доказів – коментує ситуацію заступник міністра з питань тимчасово окупованих тери-

торій та внутрішньо переміщених осіб Георгій Тука. – У результаті проведеного рейду зібрані досить неочікувані матеріали, на які ми, чесно кажучи, навіть не сподівалися. Зокрема, ті переговори між прикордонним і іншими кораблями також будуть залучені як докази того, що під керівництвом Росії, без дозволу України, здійснюється видобуток корисних копалин у виключній (морській) економічній зоні України.

– У Російській Федерації вже є досвід програних подібних справ, коли її кораблі, літаки та майно арештовувалися. І це зовсім не жарти. У разі задоволення нашого позову в міжнародних судах на Росію чекають великі неприємності – додає Георгій Борисович.

Варто додати, що вітчизняне МЗС вже підіймало тему крадіжки майна у Чорному морі окупаційною владою. «Розцінюємо зухвалу зміну російською стороною розташування у Чорному морі двох самопідійомних бурових установок В-312 і В-319 та нафтовидобувної платформи «Таврида», які є власністю України, як черговий епізод широкомасштабного грабежу майна і природних ресурсів, що скоюється державою-агресором протягом окупації частини суверенної території України – Автономної Республіки Крим та міста Севастополь. Це діяння, яке поповнило перелік доказів загарбницької поведінки РФ та її нехтування міжнародним правом, свідчить також про порушення Росією своїх зобов'язань як держави-окупанта, зокрема, в частині забезпечення недоторкності права власності», – зазначається у заяві українського зовнішньополітичного відомства.

Крім того, днями Президент України Петро Порошенко доручив Міністерству закордонних справ відкрити арбітражне провадження проти Російської Федерації. На цей раз кремлівська влада порушила норми Конвенції ООН з морського права, коли дала розпорядження будувати так званий «керченський міст». Це ще одне порушення міжнародних норм, за яке Росію рано чи пізно буде покарано.

Агресивна та відверто зухвала поведінка країни-агресора вимагає адекватної відповіді. На жаль, Україна сьогодні самотужки не може дати відсіч сильнішому противнику. Тому єдиний шлях вирішення проблеми – пошук правди в міжнародних судах. ■

■ до 150-річчя з дня народження Михайла Грушевського

Світлана ДЕЙЧУК

РАННІ РОКИ
ЖИТТЯ

Народився Михайло Грушевський 17 (29) вересня 1866 року в м. Холм (нині Хелм на території Польщі) в сім'ї вчителя. Батько – Сергій Федорович Грушевський – на той час працював викладачем у греко-католицькій гімназії та був автором «Первої учебної книги церковно-славянського языка». Мати – Глафіра Захарівна – походила з сім'ї священнослужителів.

1869 року, через стан здоров'я батька, сім'я переїжджає на південь Російської імперії: спочатку до Ставрополя, а згодом до Владикавказа. Здобувши домашню початкову освіту малий Михайло був зарахований відразу до третього класу Тифліської гімназії. Тут він пише свої перші оповідання, які надсилає до України відомому письменникові Іванові Нечую-Левицькому, котрий схвально їх оцінює.

Михайло Грушевський повсякчас згадував своїх батьків як справжніх патріотів України, які зуміли виховати «тепле прив'язання до всього українського – мови, пісні, традиції» та пробудити в своїх дітях національне почуття. Батько розповідав дітям про Україну, про українські звичаї, навчав їх українських пісень, приказок, розповідав їм українські казки. Тож Малий Михайло хоч і не бачив рідної землі, але вже з дитинства вчився її любити й шанувати.

З 1886 року Михайло продовжує здобувати освіту на історико-філологічному факультеті Київського університету. Грушевському поталанило на справжнього вчителя – відомого історика, професора Володимира Антоновича. Саме під його керівництвом він підготував свої студентські наукові праці, які не втратили свого значення і сьогодні, захистив магістерську дисертацію. За рекомендацією В. Антоновича 1894 року Михайло Грушевський отримав посаду професора першої на українських землях кафедри історії України у Львівському університеті.

КОРИФЕЙ
УКРАЇНСЬКОЇ НАУКИ

Десятилітня доба Михайла Грушевського у Львові (1894–1914) – це курси лекцій в університеті, створення власної історичної наукової школи, а також напружена праця в Науковому товаристві імені Т. Шевченка, яке завдяки організаторському таланту вченого по праву мало статус нетитулованої Української академії наук, а ще – неперевершена видавнича діяльність (лише «Записок Наукового товариства ім. Шевченка» за його редакцією вийшло більше 100 томів. Крім того, сотні наукових та науково-популярних видань українською мовою).

Саме у Львові Грушевський познайомився з Іваном Франком і налагодив активну наукову роботу. Писав численні наукові праці та видав томи документів із історії України. Створив власну наукову школу і довів свої історичні дослідження до 1658 року, тобто дав оцінку Переяславському договору. Можна сказати, що Грушевський і Франко стали тими науковими титанами, які підняли нашу історичну науку на високий цивілізаційний рівень.

Всі установи, в яких працював Михайло Сергійович, досягали високих показників. Важко собі навіть уявити повний обсяг праць Грушевського, адже він – автор понад 2 тис. поважних наукових праць, що є надзвичайною рідкістю навіть у світі дуже знаних науковців.

Вершиною наукової діяльності М. Грушевського стала реалізація його мрії ще зі студентських часів – написання суцільної історії України. Перший том фундаментальної «Історії України-Руси» побачив світ 1898 року. В основу цієї праці покладено розроблену автором історичну схему самостійного розвитку українського народу від найдавніших часів, що спростовувало російське ствердження про єдину загальноросійську народність-колицу. Послідовники Грушевського назвуть його «Історію України-Руси» метрикою українського народу, поставивши в один ряд з Шевченковим «Кобзарем».

Титан нації

У кожного народу є свої історичні постаті першої величини, нерозривно пов'язані зі своєю епохою. До таких титанів української культури і політичної думки, безперечно, належить Михайло Сергійович Грушевський — Голова Центральної Ради Української Народної Республіки, видатний історик і вчений, інтелектуал зі світовим ім'ям. 29 вересня цього року Україна святкує 150-річний ювілей від дня його народження.

Наукова концепція Грушевського історика про етнічну соборність України стала національним ідеалом Грушевського політика. До 1906 року він, працюючи на Галичині, широко використовував конституційні свободи Австро-Угорщини для піднесення національної свідомості українства. Коли подібні умови виникли в підросійській Україні, Михайло Грушевський розгортає свою діяльність і в Києві: створює наукове товариство, переносить зі Львова окремі видання, випускає газети та відкриває книгарні.

ДЕРЖАВОТВОРЕЦЬ

Початок Першої світової війни застав Грушевського на відпочинку в селі Криворівня (нині – Івано-Франківської області, а тоді – територія Австро-Угорщини). З великими труднощами Грушевський зумів повернутися до Києва, де його заарештували за звинуваченням в австрофільстві. Після п'ятимісячного ув'язнення в Лук'янівській в'язниці він був висланий до Сибірска. Восени 1915 р. завдяки клопотанням авторитетних російських вчених Грушевський отримав дозвіл переїхати до Казані, за рік – до Москви. На заслання продовжив наукову роботу, у Москві активно співпрацював з відомим громадсько-політичним виданням «Украинская жизнь».

Волю дала Лютнева революція. Пробудилася до самостійного життя й Україна. В ніч з 3 на 4 березня 1917 р. під тиском революційних подій у Росії в Києві утворюється Українська Центральна Рада. Тасмним голосуванням практично одностайно головою українського парламенту був обраний Михайло Грушевський. Він був лідером, головним конструктором політики Української Центральної Ради, мав великий вплив на її рішення, був ініціатором та співавтором найголовніших документів. Незаперечною заслугою Грушевського стало те, що Центральна Рада за рік пройшла шлях від обережних гасел за автономію України до проголошення суверен-

ної, ні від кого незалежної Української Народної Республіки. Він особисто брав участь у розробці Конституції УНР, прийнятої 29 квітня 1918 року. Однак цьому документу не судилося бути втіленим, бо того ж самого дня в Києві стався державний переворот на чолі з П. Скоропадським і М. Грушевському довелося перейти на нелегальне становище.

В ЕМІГРАЦІЇ

Після гетьманського перевороту Грушевський відійшов від активної політичної діяльності. У 1919–1924 роках перебував в еміграції (Прага, Париж, Женева, Берлін, Відень). Наукова та видавнича діяльність історика зосереджувалася у заснованому ним Українському соціологічному інституті. В еміграції він розпочав роботу над ще одним великим науковим проектом – багатомовною «Історією української літератури», а також долучився до створення міжнародної організації – Комітету незалежної України, який інформував світову громадськість про політичні цілі українського народу. У цей час Грушевський пише статті до газет і журналів, випускає брошури «Хто такі українці і чого вони хочуть», «Звідки пішло українство», «Якої ми хочемо автономії і федерації?», а також праці «На порозі нової України» і «Гадка та мрії» – дорожовкази в тодішній складній політичній ситуації.

ПОВЕРНЕННЯ НА БАТЬКІВЩИНУ

У грудні 1923 року Грушевський був обраний академіком Всеукраїнської академії наук України (ВУАН), керівником історико-філологічного відділу. У березні 1924 року він із сім'єю переїжджає до Києва. Працював професором історії в Київському державному університеті. Очолював археографічну комісію ВУАН, метою існування якої було створення наукового опису видань, надрукованих на території етнографічної України в XVI–XVIII століттях. Там історик розгорнув

активну діяльність задля розбудови історичної науки. Він продовжував працювати над своїми фундаментальними працями – «Історія України-Руси» й «Історія української літератури».

Підтримуючи всі заходи українського радянського уряду з питань українізації і співпрацюючи з ним після повернення в Україну, Михайло Грушевський вважав, що український уряд і українські більшовики не є господарями на своїй землі і політика українізації в необхідній мірі спрямована московським урядом. У липні 1923 року він писав: «Я большевикам ніякий приятель, мало хто стільки потерпів від них, як я, і далі терплю: книги мої на Україні заборонені; транспорт книг моїх, висланих торік, большевики переробили на картон, аби не дати їм розійтись».

«ПОЧЕСНИЙ» ВИГНАНЕЦЬ

1929 року Михайло Грушевський був обраний академіком АН СРСР. Але вже з осені 1929 року почався погром наукових установ, створених М. Грушевським. Одночасно почалася критика історичних і політичних поглядів вченого.

На початку березня 1931 р. Грушевський з сім'єю був змушений виїхати до Москви, що офіційно вважалося науковим відрядженням, а фактично – «почесним вигнанням». Архівні джерела свідчать, що тотальне стеження за вченим органами ГПУ-НКВС розпочалося від перших днів повернення в Україну і завершилося арештом у березні 1931 р. та звинуваченням у керівництві сфабрикованим так званім «Українським національним центром» (УНЦ). Через короткий час після допитів у Харкові Грушевський був звільнений. Відкритий судовий процес у справі «УНЦ» не відбувся. Документів, що дозволяють однозначно з'ясувати обставини та пояснити мотиви звільнення вченого, на сьогодні не виявлено.

Тим часом стан здоров'я Михайла Грушевського різко погіршувався. У жовтні 1934 року він відпочивав у одному з кисловодських санаторіїв і несподівано захворів на карбункул. Операцію з його видалення провів головний лікар місцевої лікарні, котрий хірургом не був, але перед цим він відмовив Грушевському в проханні бути прооперованим його давнім і перевіреним другом. Помер видатний український діяч за загадкових обставин від сепсису за три дні після операції – 25 листопада 1934-го року. Для організації похорону академіка Михайла Грушевського цинічно створили урядову комісію і поховали на Байковому кладовищі Києва.

Його смерть приголомшила національно свідомих українців. Друг Михайла Сергійовича поет О. Олесь відгукнувся на цю трагедію віршем: «Плачте, діти, плачте, Батько ваш помер».

ЗАБУТА – НЕЗАБУТА СПАДЩИНА

Попри те, що Михайло Грушевський повернувся до України і займав високі посади в Академії наук СРСР, тривалий час він залишався «контрреволюційним істориком». Грушевський формально не був репресований радянською владою. За весь час тоталітарного режиму його твори не перевидавалися, а надруковані раніше вилучалися з бібліотек і знищувалися. Наукова спадщина Грушевського в той час не вивчалася. До 1991 р. його твори не перевидавалися, а раніше надруковані вилучалися з бібліотек і знищувалися або передавалися у спецховища.

Тільки в незалежній Україні стало можливим об'єктивне висвітлення постаті Михайла Грушевського, належне поцінування його внеску в українську науку і державність, видання його творів і шанування його пам'яті.

Скарбницею світової історіографії є найбільша праця Грушевського – десятитомна «Історія України-Руси». Для її створення були використані величезні документальні матеріали архівів України, Росії, Польщі, Швеції, Туреччини. Всебічний аналіз плідної діяльності М.С. Грушевського дав соціально-політичний портрет вченого, історика та великого патріота, який палко любив Україну, без неї не мислив свого життя, був її вірним сином. Як людина міг помилятися, але завжди залишався чесним, вольовим, незламним і мужнім. Його творча спадщина прилучає нас до історичного минулого, допомагає глибше розуміти і правильно будувати сьогодення, збагачувати історичну й соціальну пам'ять, а також духовний потенціал України. ■

■ фотофакт

Краса підіймає бойовий дух

Олександр ШАПОШНИК

У Краматорському прикордонному загоні пройшли урочистості з нагоди складання Військової присяги. Підрозділи цього органу держрубежу поповнилися чотирнадцятьма бійцями, вісім з яких – дівчата. Всі новоспечені прикордонники є добровольцями і представниками різних регіонів нашої держави, включаючи тимчасово окупований Крим.

Але справжньою родзинкою урочистостей стала «Міс Україна Всесвіт 2016» Олена Сподинок, яка завітала цього дня до «зелених кашкетів», аби привітати кожного, хто присягнув українському народові бути вірним і відданим, обороняти Україну, захищати її суверенітет, територіальну цілісність і недоторканність. Звертаючись до особового складу, Олена Сподинок зауважила, що приїхала підтримати бойовий дух прикордонників, подякувати їм за сміливість та відвагу. «Це дуже важлива місія, адже ви захищате нас і наші сім'ї» – наголосила «Міс Україна Всесвіт 2016».

■ робота з молоддю

Львівські школяріки у прикордонників

Учні середньої загальноосвітньої школи №63 м. Львова надовго запам'ятали екскурсію до прикордонного загону. Вартові рубежу розповіли малечі, як охороняється кордон, продемонстрували зразки зброї та роботу службових собак, а також нагодували смачним обідом.

Ярослава МЕЛЬНИК

Діти прийшли привітати охоронців рубежів з наступаючим святом – Днем захисника України та дізнатися більше про особливості їхньої

військової служби. Прикордонники ж натомість приготували для школярів багато цікавих несподіванок: відвідування музею, ознайомлення з озброєнням та технікою. Найбільше позитивних емоцій та усмішок в юних гостей викликали кінологи зі своїми чотирилапими помічниками, які показали усю свою майстерність, зокрема, навички з пошуку порушників кордону, виявлення зброї, наркотиків і вибухівки. Цікавим моментом зустрічі став прийом школярів до клубу «Юні друзі прикордонників», подарунки – зелені краватки, а також смачні булочки з чаєм.

Школярі були в захваті від чудово проведеного дня із захисниками рубежу, а військові сподіваються, що ця зустріч залишиться в серцях дітей і хтось з них обов'язково поєднає свою долю з кордоном.

■ від щирого серця!

Дружина, діти і онуки щиро вітають з 70-річним ювілеєм ветерана Державної прикордонної служби, старшого прапорщика у відставці ГЛКА Миколу Федоровича!

Від усього серця бажаємо міцного здоров'я, життєвих гараздів, родинного затишку і миру!

Нехай у житті Вас супроводжує удача, постійно зігриває тепло людської вдячності, а будні й свята наповнюються радістю, світлом і любов'ю рідних та близьких. Вічної Вам молодості душі та здійснення всіх планів і сподівань! Щастя, радості, добра й благополуччя!

■ ритуал

Символ прикордонної доблесті

У відділах «Шалигіне» імені Петра Калнишевського, «Славгород», «Краснопілля» та «Сопич» Сумського прикордонного загону відбулися урочистості з нагоди вручення військовослужбовцям строкової служби зеленого берета – символу мужності, честі, самовідданості, а також предмету гордості та знаку виняткової доблесті для кожного прикордонника.

Роман ТКАЧ

Щоб отримати право носити зелений берет, молодим воїнам довелося пройти декілька етапів випробування – скласти теоретичні та практичні заліки з фізичної і вогневої підготовки, тактики прикордонної служби й інших військових дисциплін, необхідних для виконання завдань з охорони державного рубежу.

Берети строковикам вручили керівники органу охорони держрубежу: начальник загону

полковник Валерій Кравчук і заступник начальника загону – начальник відділу персоналу полковник Олег Гарлінський. Також на заходах були присутні представники місцевих органів влади, ветерани-прикордонники, рідні та близькі військовослужбовців, духовенство, громадськість і персонал підрозділів.

– Бажаю вам і надалі вдосконалюватися, підвищувати рівень професійної майстерності, розвивати фізичну витривалість і загартованість, бути справжніми патріотами своєї Батьківщини та з гордістю носити високе ім'я прикордонника, – привітав новобранців полковник Валерій Кравчук.

Отримавши берет, кожен військовослужбовець поклявся перед своїми товаришами вірно служити українському народові, берегти і примножувати славні прикордонні традиції.

Хвилиною мовчання присутні вшанували пам'ять героїв-прикордонників, які віддали своє життя за незалежність України під час виконання обов'язків у зоні проведення антитерористичної операції.

Солдати ж пообіцяли докласти усіх зусиль та вмінь, аби бути гідними наступниками зв'язки попередніх поколінь вартових рубежів Вітчизни.

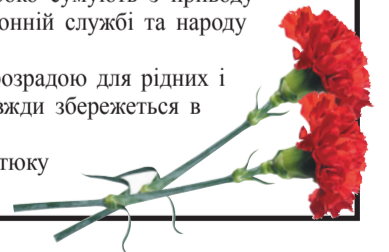
■ пам'яті товариша

24 вересня 2016 року після тривалої хвороби на 57-му році життя відійшов у вічність ветеран – прикордонник: полковник у відставці, колишній начальник Чернігівського прикордонного загону з 1995 по 2001 рік **Володимир Олександрович КОСТЮК**.

Персонал прикордонного загону та ветерани глибоко сумують з приводу смерті ветерана, який 27 років життя віддав прикордонній службі та народу України.

Нехай добрі спогади та наша підтримка стануть розрадою для рідних і близьких покійного, а світла пам'ять про нього назавжди збережеться в наших серцях.

Висловлюємо глибокі співчуття майору Олексію Костюку з приводу передчасної смерті батька.

Засновник:
Адміністрація
Державної
прикордонної
служби України

Видається
з липня 1943 року

Прикордонник
України

Свідоцтво про реєстрацію:
КВ № 8071 (28.10.2003 р.)
Передплатний індекс:
61023

Заступник
головного редактора
Андрій ГЕРАСИМКІВ

Черговий по номеру
Андрій КУЧЕРОВ

Тижневик надруковано у друкарні ТОВ «Мега-Поліграф»
Адреса: м. Київ, вул. М. Вовчка, 12/14. Тел.: 581-68-15

Замовлення: 49465
Наклад: 4300 прим.

З питань розміщення реклами на шпальтах газети звертатися у відділ реклами та договірної роботи Інформагентства Держприкордонслужби України за тел.: (044) 566-43-30

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних назв та інших відомостей несуть автори публікацій, а рекламної інформації – рекламодавець. Редакція не листується з читачами. Редакція може не поділяти точку зору автора. Рукописи не повертаються і не рецензуються. Редакція залишає за собою право редагувати матеріали. При використанні наших публікацій посилання на газету обов'язкове.

Наша адреса:
02099, м. Київ,
вул. Ялтинська, 11

Тел./факс:
566-43-30 (багатоканальний)
239-85-73, 239-85-77

E-mail: redactor@dpsu.gov.ua
kordo@ukr.net